

Náhradní rodinná péče v České republice a zkušenosti přímých aktérů

www.nahradnirodina.cz

www.nadacesirius.cz

www.nadacesirius.cz

Projekt Centrum podpory NRP je realizován za podpory Nadace Sirius

NRP v ČR po novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí v reflexi pracovníků NNO

Výzkumné otázky

- I. Co profesionálům z oblasti náhradní péče o dítě přinesly nové zákonné podmínky?
- II. Jaká podpora (prvky, aktivity, služby) je potřeba pro to, aby náhradní rodinná péče dobře fungovala?
- III. Jaké místo v systému náhradní péče o děti mají mít orgány sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) a NNO?

Data

- 2 skupinové diskuse v červnu 2013
- 26 pracovníc a pracovníků z 20 různých NNO

NRP v ČR po novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí v reflexi pracovníků NNO

I. Co profesionálům z oblasti náhradní péče o dítě přinesly nové zákonné podmínky?

1) Pozitivní vnímání změny

- Pracovníci **NNO změnu vítají**. Přes chaotičnost a nedostatečnou připravenost ji chápou jako příležitost.

2) Nejasnosti v uzavírání dohod a ve financování služeb

- **Pěstouni nebyli často o uzavírání dohod dostatečně informováni**, nerozuměli smyslu uzavírání dohod.
- **Není dosud jasné, co vyplývá z uzavření dohody pro financování služeb** pro pěstounské rodiny, pokud dohoda není uzavřena přímo s organizací poskytující služby.

3) Podpora MPSV

- Pracovníci **NNO vnímali** v červnu 2013 (tedy ještě před změnou vlády) **MPSV jako oporu** v procesu změny a v reformním úsilí.

NRP v ČR po novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí v reflexi pracovníků NNO

I. Co profesionálům z oblasti náhradní péče o dítě přinesly nové zákonné podmínky?

4) Změna přístupu pracovníků OSPOD k pěstounské péči

- **Zvýšil se zájem** pracovníků OSPOD o pěstounskou péči.

5) Omezení při rozvoji přechodné pěstounské péče

- **Kraje nepřistupují k přechodné pěstounské péči koncepčně**, nezvyšují počty přechodných pěstounů.
- **Mezi zájemci** o přechodnou pěstounskou péči se často objevují **sociálně slabé rodiny**, jejichž motivace je pouze finanční.
- **Není řešena návaznost** na přechodnou péči (ani sanace biologické rodiny ani hledání trvalé náhradní rodinné péče).

6) Odmítání povinného vzdělávání ze strany pěstounů

- Na povinnost vzdělávání **reagují příbuzenští pěstouni zprvu odmítavě**, není jim srozumitelná.
- Nepříbuzenští pěstouni mívají **špatnou zkušenost se vzděláváním při přípravě na pěstounskou péči**.

NRP v ČR po novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí v reflexi pracovníků NNO

I. Co profesionálům z oblasti náhradní péče o dítě přinesly nové zákonné podmínky?

7) Problematické podmínky příbuzenské pěstounské péče

- Nová zákonná *úprava ne zcela přiměřeně sjednocuje profesionální nároky na příbuzenské a nepříbuzenské (profesionální) pěstouny.*
- Současně novela vytváří pro příbuzenské a nepříbuzenské pěstouny *nerovné podmínky, co se týče finanční podpory.*

8) Nedostupnost podpory pro adoptivní rodiny

- S rodiči-osvojiteli se neuzavírají žádné dohody o výkonu péče, a tudíž na podporu adoptivních rodičů *nedostávají organizace žádné „systémové“ peníze.*
- Dožadují-li se adoptivní rodiče pomoci, *jsou odmítáni* (navzdory tomu, že někdy potřebují dokonce specializovanou podporu).

NRP v ČR po novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí v reflexi pracovníků NNO

II. Potřebná podpora pro (náhradní a biologické) rodiny a pro děti v náhr. rodinné péči

1) Výběr náhradních rodičů

- Výběr pěstounů ani adoptivních rodičů *není založen na jasně a srozumitelně stanovených kritériích.*
- Děti se tak někdy *dostávají do rodin, které pro ně nejsou nejvhodnější.*
- Jindy *pracovníci OSPOD nepovažují již schválené zájemce o poskytování péče za vhodné podle svých vlastních kritérií* (např. že mají žadatelé malé děti nebo že je žadatelka rozvedená, z důvodu věku apod.) a používají *zdržovací strategie* („děti nejsou“), případně rovnou takové zájemce *odmítají.*
- *Není určeno, v jakém ohledu a kdy je adopce vhodnější než pěstounství.*

2) Příprava náhradních rodičů

- Příprava pěstounů je mnohdy nekvalitní. Obsahuje příliš mnoho přednášek na *témata velmi vzdálená praxi pěstounské péče* (genetika, imunologie apod.).
- Přínosnější pro přípravu by bylo *poskytování přiměřených informací a propojení se zážitkovou formou.*
- Zážitkově zaměřená příprava může sama o sobě *přispívat ke kompetentnímu rozvažování a rozhodování zájemců* o tom, zda se skutečně mají stát pěstouny.

NRP v ČR po novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí v reflexi pracovníků NNO

II. Potřebná podpora pro (náhradní a biologické) rodiny a pro děti v náhr. rodinné péči

3) Párování dětí a náhradních rodičů

- **Vyhledávají se děti vhodné pro rodiče, aby náhradní rodiče byli spokojeni.** Hledat by se však měli naopak pěstouni vhodní vzhledem k potřebám dítěte.
- Možnosti párování jsou omezeny dosavadní faktickou neexistencí celostátního registru dětí a pěstounů. **Párovat děti s náhradními rodiči je možné pouze v rámci kraje.**
- Při párování dětí s náhradními rodiči je **téma zdravotního postižení spíše potlačované** (nedostatečné informování, zatajování informací, není přihlíženo k možnostem a schopnostem náhradních rodin).
- **Efektivní párování pro děti s postižením naopak předpokládá informování** náhradních rodičů, zhodnocení jejich možností se o takové dítě starat, zohledňování dostupnosti služeb v místě, kde náhradní rodina žije.

NRP v ČR po novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí v reflexi pracovníků NNO

II. Potřebná podpora pro (náhradní a biologické) rodiny a pro děti v náhr. rodinné péči

4) Podpora dětí v pěstounské péči

- Podpora dětí *spočívá někdy hlavně v práci s pěstouny.*
- *Děti v náhradní péči mají malý nebo žádný prostor pro vlastní vyjádření.*
- Měla by se *zvýšit pozornost pracovníků OSPOD k samotnému dítěti*, k ochraně zájmů dětí by mohlo přispět zřízení institutu *nezávislého dětského ombudsmana*.

5) Podpora dospělých dětí po odchodu z pěstounské péče

- Legální *hranice ukončení pěstounské péče (18 let) neodpovídá potřebám mladých dospělých.*
- *Chybí následná péče po péči náhradní* (jak po pěstounské, tak ústavní).

NRP v ČR po novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí v reflexi pracovníků NNO

II. Potřebná podpora pro (náhradní a biologické) rodiny a pro děti v náhr. rodinné péči

6) Podpora náhradních rodin

- Pro náhradní rodiny je základní potřebou **sdílet svoji zkušenost s profesionály i s dalšími pěstouny**.
- **Pěstouni a adoptivní rodiče dětí se zdravotním postižením potřebují zajistit další podpůrné služby**: odlehčovací služby, osobní asistenci, pomoc dobrovolníků např. při doprovodu na kroužky nebo při pobytových akcích náhradních rodin, pomoc odborníků na konkrétní zdravotní postižení, kontinuální psychoterapeutickou podporu.
- Osvědčuje se **dlouhodobé provázení pěstounských rodin v jedné organizaci, s podporou téhož sociálního pracovníka**, pokud možno již od výběru a přípravy náhradních rodin.
- **Ne/spolupráce pěstounských rodin s rodinami biologickými** bude v budoucnu pro sociální práci v náhradní rodinné péči **jedním ze zásadních témat** pro podporu.
- Podporu pěstounských rodin je potřeba **zaměřit i na vlastní děti pěstounů**.

7) Sanace biologické rodiny

- Sanace biologických rodin v ČR zatím téměř nefunguje. OSPOD **na sanaci nemají kapacitu a do sanačních programů neziskových organizací se rodiny dostávají příliš pozdě** – ve stavu, kdy už je změna prakticky nemožná.

NRP v ČR po novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí v reflexi pracovníků NNO

III. Spolupráce NNO a OSPOD a jejich místo v systému náhradní péče o děti

1) Spolupráce při uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče

- Procesy **vyjednávání o tom, která organizace má uzavírat jaké dohody, se liší** místo od místa.
- Při přetahování o klienty **může docházet i k nátlaku na pěstouny.**

2) Kompetence NNO a OSPOD

- Pracovníci OSPOD **mají málo prostředků k řešení potřeb rodin a dětí v pěstounské péči** a obracejí se proto na NNO.
- **Není zcela zřejmé, v čem přesně se liší role NNO a OSPOD ve vztahu k pěstounům.** (Měly by být NNO důsledně pomáhající a OSPOD kontrolní?)
- **Není jasné, co z nestejně role NNO a OSPOD plyne pro jejich spolupráci a vzájemné vztahy** v náhradní rodinné péči. (Mají mít OSPOD řídicí, či koordinační roli? Do jaké míry?)
- Uzavírání dohod **přináší NNO nový druh odpovědnosti za dopady podpory pěstounů na kvalitu výchovy dítěte.**

Děkujeme za pozornost!

**Středisko náhradní rodinné péče, spolek
Jan Paleček
Věduna Bubleová**

Jelení 91, 118 00 Praha 1
Tel./fax: +420 233 355 309
Infolinka: +420 233 356 701
info@nahradnirodina.cz
www.nahradnirodina.cz

Projekt Centrum podpory NRP je realizován za podpory Nadace Sirius